

Tre gårde der blev til én – Historien om Frederikshøj – 2. del

Indledning

Anden del af Frederikshøjs historie starter i 1827, hvor sidste års artikel sluttede – Artiklen om Frederikshøj vil blive en gennemgang af hvem der har ejet gården; men det bliver ikke en længere omtalte af alle ejerne, da gården er blevet købt og solgt mange gange i tidsrummet 1827-1921, som denne anden del omhandler. Jeg har derfor udvalgt nogle stykker, som jeg fortæller en del

om, og andre bliver kun nævnt med enkelte sætninger. Har du lyst til at vide mere, så kommer det samlede kildemateriale, som jeg har brugt til artiklerne, til at stå på lokalhistorisk arkiv i Godthåb.

Ved gennemgangen af de ejere, om hvem jeg skriver mere end få sætninger, vil jeg primært koncentrere mig om køb og salg af gården, hvordan bemandingen var ved udvalgte folketællinger, enkelte avisannoncer, og endelig vil jeg vise den lidt mere barske dagligdag, som tjenestefolkene også kunne færdes i. Til brug ved det sidste, har jeg benyttet mig af politi-protokollerne.

Men allerførst kommer der en kort resume af fortællingens første del, der strakte sig til 1827.

Resume

Første del af historien om Frederikshøj startede med en gennemgang af de tre gårde, der samlet blev til Frederikshøj. Den første af gårdene var annexgården, som var en præstegård der lå, hvor Frederikshøj ligger i dag. Annexgården var det der hedder en halvgård. Den anden gård, som jeg kaldte Thor Nielsens gård, var ligeledes en halvgård, og lå også i det område hvor Frederikshøj ligger i dag. Den sidste gård var Svenstrupgård, som var en helgård, og den største af de tre gårde. Den lå hvor Frederikshøjs nuværende park ligger, nemlig øst for det nuværende stuehus.

Disse tre gårde blev i midten af 1780erne købt af Generalløjtnant Moltke, og samlet under ét. I 1802 fik Frederikshøj sit navn, ved at den daværende Kronprins Frederik, senere kong Frederik d. 6. besøgte gården, og ved den lejlighed gav tilladelse til at gården fremover måtte hedde Frederikshøj.

Året efter, i 1803 solgte Moltke gården til Købmand Oluf Christensen fra Aalborg, som beholdt den i en del år. I 1815 solgte han Frederikshøj til Købmand Niels Wigelsen der ligeledes var fra Aalborg. Niels Wigelsen beholdt gården frem til 1827 hvor han solgte den til Jens A. Nørgaard der var Vinhandler i Aalborg.

Frederikshøjs ejere fra 1827 – 1921

I gennem de næste 94 år, fra 1827 at regne, skete der meget på ejendomsfronten, hvad Frederikshøj angår. Mange andre gårde, små og store, var i samme ejers besiddelse igennem mange år, og i mange tilfælde i flere generationer; men det var absolut ikke tilfældet med Frederikshøj. For det første er Frederikshøj aldrig gået i arv fra én generation til en anden og, for det andet skal man lede længe, for at finde en gård der har været handlet så mange gange. - Denne anden del af historien er kronologisk opbygget, på samme måde som sidste års historie.

For overskuelighedens skyld følger her en liste med alle ejerne i den nævnte periode:

Skødetts dato	Sælger	Køber
1827, 28. juli	Niels Wigelsen	Jens A. Nørgaard
1831, 24. september	Jens A. Nørgaard	Poul Severin Winther
1833, 17. august	Poul Severin Winther	Glob Sørensen Milling
1840, 28. november	Juliane Augusta Milling	Frederik Chr. Christensen
1845, 20. december	Frederik Chr. Christensen	Sebastian Warberg
1846, 27. juni	Sebastian Warberg	Bernhard Ree
1847, 21. oktober	Bernhard Ree	Regnar Westenholtz
1852, 10. maj	Regnar Westenholtz (en andel)	Immanuel Høeberg og Carl Emil Tøttrup
1854, 29. juli	Tøttrup/R.K. og R. Westenholtz	Immanuel Høeberg
1868, 7. marts	Immanuel Høebergs bo	Christian Frederik Bay
1873, 28. juni	Christian Frederik Bay	Chr. Th. Poulsen
1899, 18. november	Emilie N.H. Poulsen	S.C. Sørensen
1906, 24. februar	S.C. Sørensen	Gustav Gerstrøm
1918, 1. oktober	Gustav Gerstrøm	A. Chr. Larsen & Svend Ovesen
1919, 29. marts	A. Chr. Larsen & Svend Ovesen	Christian Peen
1919, 26. april	Christian Peen	Esben Hansen
1921, 26. marts	Esben Hansen	Niels Frederiksen
1921, 27. august	Niels Frederiksen	De Danske Spritfabrikker

En lang række handler! Hvis vi tæller handlen med hvor Jens A. Nørgaard købte Frederikshøj i 1827, og frem til og med, at De Danske Spritfabrikker købte den i 1921, så er gården blevet handlet i alt 18 gange på 94 år! I det følgende vil jeg nærmere beskrive følgende ejere: Jens A. Nørgaard, som den indledende, og derefter Glob Sørensen Milling, Immanuel Høeberg, Chr. Th. Poulsen, som var den mand der ejede gården i den længste periode, nemlig i 26 år, og endelig Gustav Gerstrøm. Jeg har også lavet et afsnit der dækker perioden fra 1845-1854, hvor flere ejere også er omtalt.

Hvorfor blev Frederikshøj købt og solgt så mange gange? Nogle købte gården for at drive den selv, og andre købte den for at lave en investering, og ansatte så en forpagter til at styre driften.

Den første der skal omtales er Vinhandler Jens. A. Nørgaard.

Jens A. Nørgaard.

For at starte med begyndelsen, så afsluttedes første del af denne historie, som blev bragt i foreningens blad sidste år, med at vinhandler J. Nørgaard købte Frederikshøj, af Kaptajn og konsul Niels Wigelsen. Jens Nørgaard købte gården for 4.000 rigsbankdaler, med de samme forpligtelser, som Niels Wigelsen havde haft, bla. en aftægtskontrakt der blev etableret samme år. Jens Nørgaard finansierede købet bla. ved udstedelse af en obligation til den almindelige Enkekasse på 2.600 rigsbankdaler.

Et par år senere sælger Jens Nørgaard ud af sin bestand af dyr. I 1829, den 10. juli, blev der afholdt auktion på Frederikshøj, hvor der blev bortsolgt 60 stk. får, væddere og lam. Om det var økonomiske problemer, der lå til grund for salget af disse dyr, vides ikke; men i 1831 var der tilsyneladende økonomiske problemer for Jens Nørgaard, hvilket ses af Aalborg Forligelseskommissions Forligelsesprotokol, hvor han har indgået et forlig om betaling af skyldige 200 rigsbankdaler, som han skyldte skomagermester Jens Thomsen i Aalborg. På den baggrund udsteder Jens Nørgaard atter en obligation.

På trods af dette forlig, og udstedelse af obligationen, ser det ud som om den økonomiske ruin alligevel truer Jens Nørgaard. I Aalborg Stiftstidende d. 16. april er der indrykket en annonce, hvori står, at Jens Nørgaard d. 28 april bortauktionerer gårdens besætning af heste, køer, svin, vogne, plove og andre avlsredskaber, samt endel indbo. Ud fra annoncen ser det ud som et meget begrænset udbud, men når man ser selve auktionskataloget over hvad der skal sælges, er det et helt andet indtryk man får. Det er tilsyneladende alt løsøre både ude og inde, i hus og i stald der skal sælges. – Som eksempel, så blev der solgt 24 køer, 2 kvier, 6 heste, 2 grise, og derudover en del avlsredskaber og andet.

Senere i 1831, nemlig d. 24. september blev der atter afholdt auktion, og denne gang var det over selve gården. Gården havde et skattegrundlag på 14 tønder og ¼ album Hartkorn. Til gården hørte også 4 afbyggerhuse, eller huse der bortlejes eller bortfæstes. Udover disse påtager køberen sig de samme rettigheder og pligter, som den tidligere ejer. I købekontrakten er der oplistet en del genstande, som følger med gården, så som alle mur- og nagelfaste ting, gruekedler og kakkellovne, af hvilke der var 3 vindovne og 3 bilæggere. Derudover medfølger også i købet, den i markerne nedlagte vintersæd og 18 tønder forårsæd, 18 tønder byg, 40 tønder havre og 20 tønder Kartoffler. Yderligere er der stillet garanti for at sælgeren besørger forårsmarkarbejdet som sædvanlig, frem til 1. mai.

Køberen af gården blev Poul Severin Winther fra Flamsted. Købsprisen endte på 5.720 rigsbankdaler. P.S. Winter beholdt gården i knap 2 år. Han solgte den ved et skøde, der er dateret d. 15. juli 1833, til Glob Sørensen Milling. Det eneste der har været at finde om P.S: Winters ejertid var skødet, da han købte og solgte gården, og en obligation som han udstedte, som en del af finansieringen. Anderledes er det med Glob Sørensen Milling.

Glob Sørensen Milling

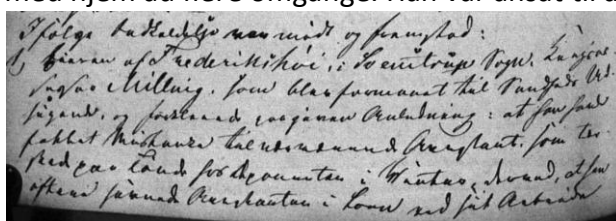
Glob Sørensen Milling, købte som skrevet Frederikshøj i 1833. Købsprisen var 5.400 Rigsbankdaler. I købet medfulgte selve gården, som var ansat til hartkorn 13 Tønder 7 skæpper 3 fjerdingkar og 2¼ album. Ligeledes medfulgte de 4 tidligere nævnte afbyggerhuse. Af løsøre fulgte alle mur- og nagelfaste ting, som gruekedler og kakkellovne, som er af den type der hedder vindovne. Normalt var det bilæggekakkellovne der var mest brugt på den tid. I øvrigt medfulgte også gårdklokken og kreaturbindslerne. I den lidt mindre skala er nævnt 2 spader, 2 grebe, 2 skovle og samtlige haveredskaber, og som en selvfølge alle brandredskaber.

Selve finansieringen af gården skete ved, at Glob Sørensen Milling udstedte to obligationer, dels til sælgerens far, på 2.000 rigsbankdaler, som havde en del af gården i pant, og den anden obligation til Studiosus H. Bloch på 4.500 rigsbankdaler. Han lånte altså en større sum end gårdens købspris.

I 1834 blev der lavet en folketælling. På den måde kan vi få et indblik i husstanden på Frederikshøj: Foruden Glob Sørensen Milling, der på det tidspunkt var en ung mand på 29 år, og ugift og benævnt gårdmand, var der en forvalter, en husjomfru, en tjenestedreng, to tjenestepiger og tre tjenestekarle.

I andre sammenhænge underskriver Milling sig også som krigsassessor; men det er tilsyneladende blot en titel uden indhold. Krigsassessor var i 17- og 1800 tallet en dommer i militære anliggender, men igennem perioden degenererede titel til blot at være en hædersbevisning uden funktion eller betaling. De krigsassessorer der havde dommerfunktioner blev benævnt "virkelig krigsassessor"

I marts måned i 1836, får vi Glob Sørensen Milling at se i en anden rolle end blot gårdejer. Der skete nemlig et tyveri på Frederikshøj. Der blev stjålet 1 skæppe tærsket rug, som den formastelige, Niels Andersen, havde taget med hjem ad flere omgange. Han var ansat til at tærske korn på Frederikshøj, og synes måske, at han havde fortjent lidt ekstra; men sådan kom det ikke til at gå. Han stjal kornet ved at hælde noget i en pose, og gemme det i sine bukser foran

på maven. Ved forhøret hos herredsfogden (billedet herover er fra politiprotokollen) påstod han, at han kun havde stjålet den ene skæppe rug, som han havde leveret til sin hustru.

Hustruen havde dog spurgt hvor han havde fået det fra. Til det svarede han ordret citeret fra herredsfogdens protokol: *"at det var han godt nok kommet til"*

Milling havde åbenbart fået mistanke til manden, som også blev kaldt Niels Capitain. For den aften Niels blev anholdt, var Milling sammen med en af sine folk, Ole Lassen, gået over til ham, som for at gøre sagen værre, boede til leje i et af de 4 huse der hørte til Frederikshøj. Da Milling og Ole Lassen kom over til Niels Andersen, var han gået fra sit hjem igen. Milling gik tilbage til Frederikshøj, hvorimod Ole Lassen ventede på Niels Andersen. Da Niels kom tilbage blev han bedt om, at følge med over til Milling.

Overfor Milling indrømmede han, at han havde begået tyveriet fordi han var fattig. Der var åbenbart også stjålet noget sengetøj på Frederikshøj; men Niels Andersen benægtede, at det var ham der havde gjort det. Yderligere forklarede Niels Andersen at han aldrig havde været straffet. Efter forhøret hos Herredsfogden blev Niels Andersen indsat i arresten i Nibe.

Ved næste forhør forklarede Milling hvordan han fik mistanke om tyveriet, og om hvordan han og sin karl var gået over til Niels Andersen; men han understregede samtidig, at han ikke mistænkte Niels Andersens kone for at have haft kendskab til tyveriet. Den stjålne rug vurderede Milling at have en værdi af 40 skilling. Samtidig ved dette forhør erklærer Milling, at han ikke har mistanke til Niels Andersen om det stjålne sengetøj, da dette er kommet tilbage til Frederikshøj, og tyven er anholdt i Aalborg.

Hvad der videre skete i sagen, har det ikke været muligt at finde ud af. Hverken i politiprotokollen eller i domprotokollen. Men det vigtigste i denne sammenhæng har også været, at givet et billede af en dagligdag, som også var på Frederikshøj. En dagligdag som atter kom til udtryk i april måned, hvor Milling atter skulle en tur i retten hos herredsfogden. Denne gang skyldes det også et tyveri fra Frederikshøj. Tyveriet var fra et karlekammer af en del sengetøj. Milling vidste ikke hvordan tyveriet var sket, men mente, at tyven: *"ved at gaae igjennem Stalden og Hakkelseloen, hvortil Dørene ikkun vare lukkede med Krog udvendig fra, ind i Karlekammeret, og der af Sengen borttaget de omforklarede Koster, og med disse begivet sig bort ad samme Vei tilbage"* – Tyvene viste sig senere at være et omstrejfende par, som blev anholdt og dømt i sagen.

Undervejs blev Glob Sørensen Milling gift og fik børn, hvilket ses af folketællingen i 1840. Udover Glob Sørensen Milling, var der i husstanden: hans kone Juliane Krag og 4 børn i alderen 1-5 år. Husstanden bestod også af 1 lærerinde, 2 tjenestepiger og 4 tjenestekarle.

I 1840 bortlejer Milling to af sine huse på 50 år. Men det der er interessant i denne sammenhæng er de små oplysninger af forskellig karakter, der dukker op om Frederikshøj.

I den første lejekontrakt til Niels Hansen står der bla.: *"et Huus med de Jorder der ved Steen er fraskildte Gaardens Marker, fra det sydøstlige Hjørne fra Skoven lige over til Hedediget, samt et Stykke Hede vesten for Gaardens Hede som kaldes Ellens Reeb"* I kontrakten står der

endvidere , at han, Niels Hansen, skal lave 4 dages arbejde på Frederikshøj, hvor han selv skal medbringe mad og redskaber, og derudover skal han også forrette vægtertjeneste på gården. Vægtertjenesten har til formål, at opdage ildebrand i tide, og at holde uærlige personer væk fra gården. Denne vægtertjeneste skulle foregå om natten fra 1. oktober til 1. maj, fra kl. 9 om aftenen til kl. 5 om morgenen. Jeg vil da ikke håbe for Niels Hansen, at det var hver nat! – Ejeren, Milling, kan ifølge kontrakten i stedet for vægtertjenesten forlange 52 dages arbejde på Frederikshøj, med én dag pr uge, som dog skal varsles senest aftenen forud.

Udover tjenesten med arbejde på gården og vægtertjenesten, skal lejereren også føre tilsyn med granskoven, at intet bortkommer og at den holdes fri for kreaturer. En anden betingelse fra Millings side var, at han, Milling, stadig havde adgang til mergelgraven der lå vest for skoven, og at han må bruge vejen dertil.

Den anden lejekontrakt har ikke samme betingelser i sig, men den giver oplysninger om, at i hvert fald nogle af de diger, som Moltke i sin tid anlagde, stadig står der. I kontrakten står der: *"mit paa Gaardens indhegnede Mark beliggende Huus og Lade, med tillagte bag Huset beliggende Jorder, med de Jorder vesten for det vestre Dige"*

Disse lejekontrakter blev noget af det sidste Glob Sørensen Milling fik lavet på Frederikshøj, Han døde d. 27. maj 1840, og blev begravet på Svenstrup kirkegård d. 8. juni, kun 35 år. I kirkebogen står der: *"Krigsassessor og Herre til Frederikshøj i Svenstrup"* Dødsårsagen var nervefeber, som er det samme som tyfus.

Samme år, d. 29. august, blev der givet kongelig bevilling til, at Millings enke måtte hensidde i uskiftet bo, og den 24 oktober 1840 solgte hun Frederikshøj til Frederik Christian Christensen.

I købekontrakten er der angivet en del diverse løsøre, besætning, mur- og nagelfaste ting som medfulgte. Bla. nævntes 2 gruekedler, 6 kakkellovne som bestod af 3 vindovne og 3 bilæggere, brandredskaber, 1 postvogn, 3 arbejdsvogne, 2 svingplove, 2 hjulplove, 1 markharve, 1 træharve, 2 harver med jerntænder, 2 hakkelsekister, 30 stk. får og lam, 2 væder, 11 malkekøer, 2 kalve, 7 heste og meget andet.

I kontrakten er der også lavet aftale om en ligelig fordelingen af træfrugter, jordfrugter og haveurter. Men fru Milling har også bestemt, at hun skal have følgende leveret i Aalborg: 100 stk. grøn kål, 25 stk. hvidkålshoveder og 6 tønder kartofler fra haven eller marken. Fru Milling flyttede til Aalborg med sine børn, og den nye ejer Frederik Christian Christensen flyttede ind.

Frederik Christian Christensen beholdt Frederikshøj i 5 år indtil den 20. december 1845, hvor han solgte den til Sebastian Warberg.

Et investeringsobjekt.

I perioden fra d. 20. december 1845 da Sebastian Warberg, der var boghandler i Aarhus, købte Frederikshøj, indtil d. 29. juli 1854 hvor Immanuel Høeberg købte den sidste andel af gården, fornemmer man virkelig, at Frederikshøj har været brugt til investering mere end, at det var interesse for landbruget der lå til grund.

Sebastian Warberg købte Frederikshøj for 14.250 rigsbankdaler, og han solgte den igen allerede d. 27. juni 1846. Han ejede kun Frederikshøj i et halvt år.

Den næste køber var Bernhard Ree, der var bogtrykker, men hvad den endelige købesum blev for Frederikshøj, vil være noget af en kunststykke at finde ud af. Samtidig med, at Bernhard Ree overtog Frederikshøj, blev der lavet et magelæg om et hus han ejede i Aalborg, og en anden komplicerende ting, var at den tidligere ejer Frederik Christensen havde et hus i Aarhus, der også skulle mageskiftes på en eller anden måde i forbindelse med en obligation. Så alt i alt ved jeg ikke hvad Bernhard Ree gav for Frederikshøj.

En lille interessant detalje omkring Bernhard Rees ejerskab er, at han i forvejen ejede Vester Mølle, ligeledes i Svenstrup. Det var både første og eneste gang at Vester Mølle og Frederikshøj havde samme ejer. Senere blev der et lidt mere anstrengt forhold disse to imellem, hvilket skyldtes brugen af vandet i åen, der løber forbi Vestermølle, og løber videre nedenunder Frederikshøj; men det er en helt anden historie.

Næste gang Frederikshøj blev solgt var et år og fire måneder senere, 21. oktober 1847, da

Bernhard Ree, solgte den til købmand i Hamborg Regnar Westenholtz for 25.000 rigsbankdaler. Senere er Regnar Westenholtz (*se billedet til venstre*) benævnt "Etatsråd, Ridder af Dannebrog til Hovedgården Mattrup" Det var noget af en prisstigning set i forhold de 14.250 rigsbankdaler, som Sebastian Warberg gav. Dog bør nævnes, at der kan være foretaget investeringer i

gården, uden at vi ved det. Regnar Westenholtz beholdt Frederikshøj i en del år, helt frem til 1852, hvor der igen kommer gang i handlerne.

I perioden frem til 1852 havde Westenholtz ansat en avlsforvalter til at tage sig af gårdens drift. I folketællingen fra 1850 ses følgende ansatte på gården, ud over avlsforvalteren: en husholderske, tre tjenestekarle, to tjenestepige, en mejeriforpagter med kone og tre børn. Det er første gang, at det så tydeligt fremgår, at Frederikshøj har haft sit eget mejeri. Det har desværre ikke været muligt at finde yderligere oplysninger derom.

Tilsyneladende sad Westenholtz et andet sted i landet, og lod Avlsforvalteren passe gården; men det er en sandhed med modifikationer, for ind imellem var Westenholtz tilstede. Det ses af herredets politiprotokol, hvor Westenholtz har indklaget sin røger Clemmen Christensen for herredstinget; men sagen blev forliget efter overenskomst.

Men tilbage til handlerne.

Ved den næste handel, d. 10 maj 1852, som først blev tinglæst d. 30. april 1854, hvor Immanuel Høeberg og Carl Emil Tøttrup køber en andel af Frederikshøj, står både Regnar Westenholtz og hans bror Rolf Krake Westenholtz på skødet; men hvor og hvordan Rolf Krake Westenholtz formelt er kommet ind i billedet ses ikke af Hornum Herreds skøde og panteprotokoller. Samme år, nemlig d. 29. juli 1854, solgte brødrene Westenholtz og Tøttrup deres andele til den næste ejer i rækken, Immanuel Høeberg.

Immanuel Høeberg

Immanuel Høeberg købte den første anpart af Frederikshøj d. 10. maj 1852. Det blev indledningen til en ejertid der strakte sig over 14 år. I skødet ved handelen med brødrene Westenholtz og Tøttrup er Immanuel Høeberg benævnt cand. pharm., og mon ikke jeg kan konkludere, uden at fornærme ham, at det nok ikke er landbruget, der er hans stærkeste side, hvilket også ses ved, at han ansatte en forpagter. Tøttrup er i samme skøde benævnt "*Candidatus medicine & Chirurgiæ og practiserende Læge boende i Aalborg.*"

Selv om at Høebergs primære interesse lå et andet sted, end på landbruget, så deltog han alligevel i sognets anliggender, hvilket ses ved flere lejligheder. I 1854 blev han af sogneforstanderskabet udnævnt til at være mægler i tyendesager. I Sogneforstanderskabets papirer står der følgende:

"Jeg Immanuel Høeberg til Frederikshøi, som af Sogneforstanderskabet for Svenstrup og Ellitzhøi Sogne er valgt til at mægle i Tyendesager, lover og sværger, at jeg med yderste Kræfter skal søge at befordre billig mindelig Forening imellem Parterne, i alle de Sager, som indkommer for mig, og at jeg dertil skal bidrage med al muelig Nidkjærhed og Redelighed, efter mine Evner, samt efter min bedste Overbeviisning og Samvittighed....."

Uagtet hans andre erhvervsmæssige interesser, så ses der ved folketællingen i 1855, at Høeberg boede på Frederikshøj, hvilket passer fint med at han også deltager i nogle af sognets anliggender. Høeberg er på det tidspunkt en mand på 41 år, der er gift og har tre børn; men at der tale om en stor gård, ses også på antallet af medarbejdere, der er ansat og hvad de beskæftiger sig med. Der er ansat 1 lærerinde, 1 kostgængerske, 1 mejerske, 1 gartner, 4 tjenestepiger, 4 tjenestekarle og 1 tjenestedreng.

Selvom Høeberg nu var forligsmægler i tyendesager, var det ingen garanti for at der ikke var tvistigheder på Frederikshøj. I år 1855 indklagede Høeberg en af sine tjenestekarle. Klagen gik ud på, at den indklagede ikke havde forrettet det arbejde, som han havde ordre til, samt at han var gået bort en søndag, og andre søgnedage, uden at få lov. Der blev indgået forlig i sagen.

Igenom årene optog Høeberg flere lån. Det har desværre ikke været muligt at se hvad pengene blev brugt til; men med en gård af Frederikshøjs størrelse, må nogle af pengene

været brugt til investeringer i produktionsapparatet. Som eksempel ses, at der i 1856 blev optaget et lån på 20.000 rigsdaler og senere samme år optog han et lån på 8.000 rigsdaler, og igen i 1858 et lån på 2.700 rigsdaler og et på 1.100 rigsdaler. Lånene blev oprettet hos forskellige kreditorer.

I 1859 var der atter gang i tyndeforligskommissionen, atter med Høeberg i den klagende rolle, og igen i 1860; men denne gang var det forpagteren Caspersen, der havde indklaget en tjenestekarl. Denne sag blev ikke forligt og gik dermed videre til retten.

I 1861 døde Høebergs kone, og der blev efterfølgende afholdt en skifteforretning, hvor udfaldet blev, at der skulle udbetales en arv til de tre børn. Her blev Høeberg nødt til at give sikkerhed i gården, da han ikke så sig istand til at udbetale de kontante beløb, som hans børn fik i arv. Han begærede at pengene skulle blive indestående med sikkerhed i gården, og i hans ejendele næstefter 29.100 rigsdaler, som var prioriteret i forvejen. I de følgende år skete der en yderligere pantsætning af gården, men tilsyneladende på en forsvarlig måde.

I 1864 udlejede Høeberg et af de 4 huse, som tilhørte gården. Grunden til at jeg omtaler dette lejemål er, at det igennem de næste mange år blev omtalt i diverse skøder og pantobligationer, da lejemålet var uopsigelig i den tid lejeren, og hans kone levede. Lejeren Christen Jensen Nyrup er i øvrigt identisk med manden, der er en af hovedpersonerne i en artikel i Lokalhistorisk forenings medlemsblad fra 2012 med titlen: *"Plejebørn i Svenstrup"*

Af interessante oplysninger om Frederikshøj i lejekontrakten kan nævnes følgende:

"bortleier herved til Christen Jensen Nyrup det mig tilhørende Huus beliggende i Granplantagen ved Frederikshøi" og under punktet vilkår, får vi også indsigt i gårdens dagligdag: *"Med Huset følger til fri Afbenyttelse de Jordstykker som hidtil har været dreven af Peder Vinther, samt endvidere den Deel af Skoven, som nu er blottet for Træer. Jeg Høeberg lover Leieren den fornødne Hestekraft, og de nødvendige Avlsredskaber til at drive nævnte Jordstykker, alt efter min egen Leilighed, men dog saa betimelig at Sæden er lagt i velbehandlet Jord inden rette Sædetid er forbi."*

I vilkårene indgår også at Christen Jensen skal fungere som mælkekusk: *"Leieren er fæstet til mig som Mælkekudsk, imod at erholde i Løn 6 skilling pr. daler af de varer han sælger i Aalborg af Mælk og Fløde"*

I 1866 fik Høeberg en ny forpagter, hvilket ses af en bekendtgørelse, som han indrykkede i Aalborg Stiftstidende d. 20. november. Teksten lyder: *"Gaarden "Frederikshøi" (se billedet til højre) ved Svenstrup 1 Miil syd for Aalborg, med Areal af 300 Tdr. Land, hvoraf endeel er uopdyrket, samt en stor smuk Have, er af Hr. Høeberg bortforpagtet paa 8*

Aar (indtil 1. april 1875) til Forpagter Jensen af Nørhalne for 1.600 Rd. foruden Skatter og Afgifter”

Den forpagtningskontrakt der blev oprettet, giver os mulighed for at kigge ind bag murene på Frederikshøj. Forpagtningskontrakten havde 23 poster, hvoraf jeg i det følgende vil referere, hvad der kan fortælle os noget mere om bla. gårdens størrelse:

Først blev der nævnt, at gården i skattemæssig henseende er på 13 tønner 6 skæpper og 2 ¼ album Hartkorn. Gammelskatten var på 97 rigsdaler 26 skilling.

Af vintersæd er der nedlagt følgende i jorderne: 15 tønner rug, samt 8 tønner land er besået med raps, og forpagteren skal ved fratrædelsen have nedlagt rug i mindst 20 tønner land

I forpagningstiden udreder han alle af ejendommen, og dens Hartkorn flydende Skatter og afgifter til stat og kommune, derunder brandkontingentet, naturalpræstationer, veiarbejde og lignende.

De fæstebreve, lejekontrakter eller andre mundtlige aftaler, hvorefter de under ejendommen hørende 4 Huse er overdraget til vedkommende besidder skal af forpagteren respekteres, imod at han oppebærer de afgifter og ydelser besidderne skal svare af de pågældende Huse.

Den på Gaarden værende Dragonhest overtager forpagteren paa ejerens vegne, imod at han oppebærer den derfor fastsatte årlige godtgjørelse, og indtræder han saaledes i ét og alt i ejerens rettigheder og forpligtelser i saa Henseende.

Med gården overtager forpagteren den paa samme værende og ejeren tilhørende besætning af heste, fækreaturer, gårds- og avlsredskaber, folkesenge med sengeklæder, kakkellovne, inventaret hørende til Mejeriet, bryggerset m.v. alt efter taksation, vurdering og speciel beskrivelse af hver enkelt genstand.

Gårdens have og plantage skal renholdes og behandles med omhu, og han må ikke på nogen måde omhugge, rydde eller borttage buske eller træer, det være sig i haven eller andet sted paa ejendommen.

Kort der viser Kirken og Frederikshøj

Gårdens samtlige Bygninger, hvis indretning ikke må forandres uden ejerens samtykke, vedligeholdes af forpagteren, det være sig på tag og fag i den stand, som de ved syn blev ham overleveret. Hvert andet år skal væggene repareres og kalkes – vinduer, døre, porte og lemme overalt i gården skal vedligeholdes med forsvarlige hængsler og beslag, samt tjæres eller males. Tegltaget som stadig skal være forsynet med det fulde antal tagsten vedligeholdes tilbørlig med understrygning og en tolvtedel af gårdens øvrige bygninger skal efter ejerens anvisning årlig optrækkes med nyt tag, dog for så vidt, at ikke misvækst et enkelt år skulde

forhindre sådant, i hvilket tilfælde to tolvtedele det paafølgende år vil blive at optrække. – Skulde forpagteren forsømme bygningernes årlig vedligeholdelse, som anført, da vil ejeren gøre det for hans regning.

I forpagtningskontrakten er der en henvisning til uvildige mænds taksation af gården. I denne taksation sættes der tal på besætningens størrelse og lignende. Ved overdragelsen til forpagter Jensen var der 9 heste, og af fækkreaturer, som det kaldtes i forpagtningskontrakten var der 1 trækstud, 5 kalve, 2 tyre, 31 malkekøer, 5 får og 5 lam, 1 væder, 3 grise og 1 orne.

Af gård og avlsredskaber var der syv hestevogne af forskellig slags, en kornrensemaskine, to såmaskiner, en tærskemaskine med hestegang, en hakkelsesmaskine, en hakkelseskiste med kniv, tre jernplove, en kartoffelplov og to engelske jernharver og andre forskellige mindre redskaber og inventar af forskellig slags.

I slutningen af taksationen står følgende, efter at samtlige køer var benævnt hver for sig: *”hvilke samtlige Køer befandtes at være af Middelstørrelse, nærmere smaae end store Køer samt at være i middelgod Foderstand”*

I 1867 var der atter en politisag vedr. tjenestefolk på Frederikshøj. Denne sag viser en mindre behagelig side af arbejdet på en gård, i dette tilfælde Frederikshøj; men det hørte heldigvis til sjældenheder, men her følger optrinnet:

Sidste år, nærmere bestemt d. 14. november, da tiltalte (*en tjenestedreng*) skulle bruge sin kost i kostalden på Frederikshøj, kunne han ikke finde den. Han spurgte røgteren Peder Christian Larsen, som stod i karlekammeret lige ved siden af stalden, om han havde set den. Røgteren blev vred og sagde til den tiltalte, om han ikke kunne bruge sine øjne til selv at finde kosten. Røgteren fulgte dog med ud i stalden, hvor han fandt Kosten og slængede den da hen til tiltalte. I det samme tog han en høkrog og svingede den rundt om sig, uden dog dermed at træffe tiltalte. – Den tiltalte blev nu gal og greb en jernskovl og gav røgteren et ordentligt slag over den venstre skulder, hvorefter røgteren tog en malkestol, og med den slog han tiltalte oven i hovedet, så at der blev en bule. herefter mistede tiltalte skovlen, han tror at han tabte den, eller måske havde røgteren taget den fra ham, men nu greb røgteren ham i Håret og trak ham hen imod en foderkasse. – Tiltalte stred imod, og dels for at værges sig, kradsede han med sine negle røgteren i ansigtet, og herved kom han til, uden at det var tilsigtet, med sin højre hånds pegefingre, hvorpå der var en temmelig stor negl, at stikke den ind i røgterens venstre øje og trak den hurtigt tilbage, hvorved han mærkede, at han havde beskadiget øjet. – Da røgteren således havde fået tiltalte slæbt hen til Foderkassen, greb han en trækølle, der hængte på væggen; men i det samme greb tiltalte ham om det ene ben, og kastede ham til jorden, således at tiltalte kom til at ligge oven på, og nu gav tiltalte røgteren flere slag med sin knyttede næve i ansigtet, medens denne lå og slog om sig til med køllen, dog uden at ramme tiltalte. Da de havde ligget således noget, rejste tiltalte sig op og spurgte røgteren, der var meget blodig i ansigtet, om han nu vilde lade være at slå mere, og da røgteren ikke svarede, tog tiltalte sin ene træsko, der ikke var beslået med noget, og gav røgteren endnu et par slag i ansigtet, hvorefter han gik bort, og slagsmålet var forbi.

Sagen fortsatte hos herredsfogeden; men i denne sammenhæng er det væsentlige at vise hvordan dagligdagen på gården også kunne være.

I 1867 døde Immanuel Høeberg i en alder af 50 år. Hans død afstedkom at gården skulle sælges, hvilket skulle ske ved en auktion. I forbindelse med salget blev der udarbejdet en oversigt over forhæftelse og forpligtelser for gården Frederikshøj. I overskriftsform ser den liste således ud:

En aftægtskontrakt fra 1827, en lejekontrakt på et hus med jord fra 1839, en lejekontrakt på et hus med jord fra 1840, en panteobligation til Aalborg Byes og Omegns Sparekasse på 12.000 rigsdaler, en panteobligation til jomfru Cecilie Finsteen i Aalborg på 2.000 rigsdaler, atter en panteobligation til Aalborg Byes og Omegns Sparekasse på 8.000 rigsdaler, en panteobligation til Cecilie Bøtcher på 2.700 rigsdaler, efter skifteudskrift indestår der arvemidler til børnene for 1.651 rigsdaler, en panteobligation til enkemadame B.C. Moser på 900 rigsdaler, en panteobligation til Troels Marstrand i København på 3.000 rigsdaler, en leje- og tyendekontrakt på et hus med jord fra 1864, et skadesløsbrev på 1.350 rigsdaler, en panteobligation til Johannes Kjær i Aalborg på 2.000 rigsdaler - Disse poster viser et samlet lånebeløb på 21.601 rigsdaler.

Efterfølgende blev der lavet en taksationsforretning, hvilket giver mulighed for at se hvilke bygninger Frederikshøj bestod af på auktionstidspunktet: Bygningerne består af:

1 Våningshus på 24 fag af fyrrebindingsværk, teglhængt. – *(Et fag er afstanden imellem to lodrette stolper i et bindingsværk – se billedet)*

1 Forpagterhus på 7 fag, ligeledes fyrrebindingsværk og teglhængt.

1 Mælkestuehus på 5 fag af fyrrebindingsværk, stråtag.

1 Tørvehus på 9 fag af fyrrebindingsværk, stråtag.

1 Hestestald på 28 fag af Fyrrebindingsværk, stråtag.

1 Kostald på 18 fag af fyrrebindingsværk, stråtag, og 1 Lade på 18 Fag af grundmur på den ene side og ende, og af fyrrebindingsværk på den anden side og ende – Alle, på nær våningshuset, der afgiver en god og nydelig bopæl for en familie udenfor bondestanden, er dårlige huse der er simpelt vedligeholdte, såvel på tag og fag, laden og mælkestuehuset dertil, er alle utilstrækkelige til deres brug – Af hestestalden er 12 fag blæst omkuld og ligger i ruiner.

Om gårdens jorder, legehuse og andet står der: *”Da der ingen opmaaling over jorderne fandtes, kunne vi kun omtrentlig angive dem til at bestå af cirka 110 tønder land god agerland, cirka 60 tønder land mindre god do. og opdyrket hede, cirka 30 tønder land god Eng og cirka 100 tønder land hede.”*

Videre stod der i taksationsforretningen, at der til gården hørte 2 fæstehuse og 2 legehuse, der i årlig fæste og leje giver 62 rigsdaler.

"Ved gården findes en stor, smuk og indbringende have, der i forbindelse med gaardens beliggenhed nær Chausseen kun 5 fjerdingveie fra Aalborg...."

På billedet til venstre ses chausseen øverst til højre. Det var gårdens forbindelse til

hovedlandevejen til Aalborg. Foran gården ses den vej der nu hedder Skipper Clements vej. Det bør dog siges, at billedet er af nyere dato, set i forhold til da Høeberg ejede gården.

Salget af gården blev gennemført, og pr. 7. marts 1868 blev gården solgt til Christian Frederik Bay, som ejede gården i 5 år, mere eller mindre i sameje med Aalborg Byes og Omegns Sparekasse; men d. 28. juni 1873 overgik ejerskabet til Chr. Th. Poulsen.

Chr. Th. Poulsen

Chr. Th. Poulsen købte, som nævnt, Frederikshøj af C.F. Bay. Prisen var 28.000 rigsdaler og for nogle medfølgende løsørengstande betalte han 5.000 rigsdaler. Denne handel blev indledningen til et mangeårigt ejerskab, som strakte sig frem til 1899.

Skødet der blev udfærdiget af C.F. Bay, var et standardskøde, hvor alt det solgte blev benævnt. C.F. Poulsen finansierede købet ved bla. at udstede en obligation til Aalborg Byes og Omegns Sparekasse på 20.000 rigsdaler. Forrentningen var på 4 procent pr. år. Herudover udstedte Chr. Th. Poulsen også en obligation til Justitsråd Køster i Randers på 4.000 rigsdaler, men her var der en forrentning på 5 procent pr. år., og endelig udstedte han en obligation til den tidligere ejer, C.F. Bay, på 1.000 rigsdaler, som også var på 4 procent pr. år. For alle obligationer blev der givet pant i gården Frederikshøj.

Et hurtig regnestykke viser, at Chr. Th. Poulsen selv investerede 3.000 rigsdaler i gården, og 5.000 rigsdaler i løsøret.

Men knap var blækket tørt på skødet og obligationerne før Chr. Th. Poulsen løb ind i et problem, som han forsøgte løst ved en tyendeforligskommission. Han havde hyret en mand, Jens Andersen af Svenstrup, til at arbejde som arbejdsmand på gården fra 1. maj til 11. november; men denne havde forladt sin tjeneste på et ulovligt grundlag. De forsøgte at forliges, men da det ikke var muligt, måtte Chr. Th. Poulsen gå den slagne gang og indlede en sag ved herredstinget, men det har ikke været muligt at finde den endelige afgørelse, måske blev der alligevel, i den sidste ende, indgået et forlig.

Både i 1873 og 1874 indrykkede Chr. Th. Poulsen annoncer i Aalborg Stiftstidende. Disse annoncer er med til at fortælle en historie om det daglige liv som gårdejer. I den første

annonce ønsker han at købe 1000 lispund frisk vintersædshalm, og det skal leveres i Aalborg den 16 September. Men selve måden, som handlen skulle foregå på, er også interessant. I annoncen står der nemlig, at nærmere aftale kan træffes med undertegnede (*Chr. Th. Poulsen*) på "Hotel du Nord" i Aalborg lørdagen den 13. september mellem klokken 12 og 2 middag.

Den anden annonce, som kom i 1874, viste, at Chr. Th. Poulsen skulle have bygget en kostald i juni måned. Til dette arbejde søgte han en kampestensmurer; men denne gang skulle henvendelse ske til Chr. Th. Poulsen på Frederikshøj.

Chr. Th. Poulsen var i lighed med en af sine forgængere., Immanuel Høeberg, en mand der tog del i lokalsamfundet. I Ellidshøj-Svenstrup's sogneråds forhandlingsprotokol i 1876 står der, at han påtog sig den ledige rolle som vandsynsmand, sammen med gårdejer Thomas Andersen Slott af Leere. Senere kom der en officiel skrivelse fra amtet om at de havde godtaget valget af de to mænd.

I 1878 måtte Chr. Th. Poulsen ud på lånemarkedet, måske til investeringer i gården, Han lånte 15.000 kr. Bemærk at det nu er kroner, og ikke rigsdaler, der er nævnt. I 1873 blev der i Danmark vedtaget en møntreform, med virkning fra 1. januar 1875, hvor man gik fra rigsdaler til kroner. I gamle dage blev en 2-krone kaldt for en daler. Dette udtryk stammer fra den omtalte møntreform. For hver rigsdaler fik man 2 kroner.

Det omtalte lån fik Chr. Th. Poulsen hos sin far P.J. Poulsen, der var proprietær på Dalsgård, som var en hovedgård i det sydøstlige Himmerland. Men rentemæssigt var der ikke noget at hente, på trods af at han fik lånet af sin far. Forretningen var på 5 procent pr. år, og med sikkerhed i Frederikshøj.

I 1879 påtog Chr. Th. Poulsen sig atter en opgave i lokalsamfundet. Der er blevet en stilling ledig som brandfoged, og denne post tilfaldt Chr. Th. Poulsen. Det er jo nok meget naturligt at en gårdejer af den størrelse, påtager sig samfundsopgaver, så kan han jo være med til at bringe tingene i den rigtige retning.

Når man ser på størrelsen af gården, så kan det gøres på flere måder. Tidligere i denne artikel har størrelsen være vist ved henholdsvis besætningens og ved skattegrundlagets størrelse. I denne sammenhæng vil jeg, som tidligere, vise hvor stor Frederikshøj var i mandskabsmæssig sammenhæng. Til det bruger jeg folketællingen fra 1880.

I husholdningen var der foruden Chr. Th. Poulsen, benævnt husfader, som på det tidspunkt var 33 år, også hans kone Emilie Nikoline Henriette Poulsen, som ligeledes var 33 år. Hun blev benævnt Husmoder. Ægteparret Poulsen havde et barn, Anna Oluffa Poulsen på 5 år. Resten var tjenestefolk, som bestod af 1 jomfru, 4 tjenestepiger, 6 tjenestekarle og 2 tjenestedrenge. I alt en husholdning på 16 personer.

Tiderne ændrede sig, og de gjorde de også på Frederikshøj. Vi er nu kommet frem til 1883

d. 22. februar, hvor Chr., Th. Poulsen har indrykket en annonce i Aalborg Stiftstidende, hvori han udbyder nogle udstykkede parceller.

Teksten i annoncen følger her:

"Parceller til Salg. - Endeel af de fra Eiendommen Frederikshøj i Svenstrup Sogn udstykkede Parceller – Arealet fra 6-15 Tdr. Land – beliggende ¼ Miil fra Svenstrup Station, ere til salg. De paavises af Hr. Forpagter Branth paa Frederikshøj, og erfares Vilkaarene for Salget hos Undertegnede, der ogsaa afslutter Handlen. - Aalborg den 16de Februar 1883, Lorenzen, Sagfører"

Det er det område, som vi i dag kender som Frederikshøjs mark, der blev skabt ved denne udstykning.

Til højre ses et billede af et husmandsstedene på Frederikshøjs mark

Har du lyst til at læse mere om denne udstykning, og om salget af de enkelte parceller, så kan jeg anbefale artiklen *"En ejendoms*

historie" af Hans Huus Sørensen. Artiklen har været bragt i Lokalhistorisk forenings medlemsblad nr. 1, 1997.

D. 15 september 1883 blev der atter afholdt en sag ved Hornum Herreds ting p.g.a. tyveri på Frederikshøj; men det var ikke Chr. Th. Poulsen, der tog sig af sagen, men derimod bestyrer Branth. Sagen drejer sig i alt sin enkelthed om en vest der blev stjålet fra en tjenestedreng på Frederikshøj; men sagen udvikler sig, da den formastelige stikker af, og senere bliver anholdt i Vejle, hvorfra han transporteres tilbage, så han kan stilles ansigt til ansigt med Bestyrer Branth, og må acceptere en straf ved herredstinget.

I 1885, d. 11. april, opretter Chr. Th. Poulsen et skadesløsbrev på kr. 10.000 til en af sine kreditorer, nemlig Grosserer Ankerstjerne fra Randers. I dette skadesløsbrev står *"Chr. Th. Poulsen til Frederikshøj og Dalsgaard"*, hvilket fortæller at han nu også er ejer af gården Dalsgaard, som hans far tidligere var ejer af. Allerede d. 3. oktober samme år, opretter Chr. Th. Poulsen atter et skadesløsbrev, denne gang til P. Troidahl & Kjeldsen i Newcastle, på kr. 18.000 kr. Atter med pant i Frederikshøj. Ved underskriften af dette skadesløsbrev, underskriver Chr. Th. Poulsen, som værende på Dalsgaard. Han er måske flyttet til Dalsgård, og det er så grunden til, at han har ansat den tidligere nævnte bestyrer Branth.

Chr. Th. Poulsen havde dog stadig hånd i hanke med Frederikshøj, da det ikke er en forpagter, men en bestyrer eller forvalter, som han har ansat.

Denne antagelse om at Chr. Th. Poulsen er flyttet til Dalsgård, bekræftes også ved folketællingen i 1890, hvor det er en forvalter Jens Christian Thomsen som står for driften. I samme folketælling ses måske en reaktion på den tidligere omtalte udstykning. Ved folketællingen i

1880 var der 12 tjenestefolk, samt en jomfru. Men i 1890 er antallet af tjenestefolk reduceret til 5, samt 1 husmoder og 1 husbestyrerinde. Mindre jord, mindre antal ansatte.

Forvalteren, Jens Christian Thomsen, var ved folketællingen i 1890 en ung mand på 25 år. Ung og ilter, for i 1891, d. 9. marts, blev han indklaget for tyendeforligskommissionen for at have slået en af sine tjenestefolk. Sagen forligedes på den måde, at tjenestekarlen forlod sin tjeneste.

Allerede d. 17. april samme år er den gal igen med Forvalter Thomsen. Atter er han indklaget for tyendeforligskommissionen, og atter er det for at have slået en af sine tjenestefolk. Sagens forløb blev som den i marts. De indgik forlig, og tjenestedrengen forlod sin tjeneste.

I de følgende år, er der meget stille omkring Frederikshøj. Tilsyneladende ingen tvistigheder med tjenestefolkene, ingen obligationer eller andet. Men i 1899 sælger Chr. Th. Poulsen Frederikshøj til S.C. Sørensen. Købesummen er på 70.000 kr. hvoraf løssøre udgør kr. 10.000. Men inden salget blev gennemført døde Chr. Th. Poulsen, nærmere bestemt d. 29. oktober 1899. Skødet blev d. 16. november underskrevet af enken Emilie Nicoline Henriette Poulsen, født Brandt.

I forbindelse med salget blev der også udfærdiget en købekontrakt. På den måde kan vi få et indblik i besætningens størrelse, som bestod af 6 arbejdsstude, 40 malkekøer, 9 svin, 6 får og 4 høns. Herudover er der nævnt avls og mejeriredskaber, maskiner, avl og afgrøde, både indhøstet og uindhøstet, beholdningerne af aftærsket sæd, gødning og Ildebrændsel, køkken-, bryggers- og Kælderinventar m.v.

Der er også nævnt mejeriredskaber i det solgte, det må hænge sammen med den forpligtelse som Frederikshøj har i Aalborg Mælkeforsyning, og ikke som tidligere, hvor Frederikshøj havde sit eget mejeri. I kontrakten er det udformet på følgende måde: *"Fra overtagesdagen indtræder Kjøberens fuldstændig i Sælgerens Forhold som Interessent i Aalborg Mælkeforsyning, baade hvad Rettigheder og Forpligtelser angaar, saaledes at han ogsaa forsaavidt foreneligt med Mejeriets Love faar overdraget til sig Sælgerens Andel i Mejeriet"*

I forbindelse med salget er der også lavet en aftægtskontrakt til Chr. Th. Poulsens enke. Enken får ret til vederlagsfri bolig i stuehuset i 3 år, så S.C. Sørensen må klare sig med 3 værelser i den søndre ende af huset.

S.C. Sørensen beholdt gården i godt 6 år, da han måtte forlade den som en slagen mand. Han var gået fallit, og gården blev solgt til Gustav Gerstrøm.

Gustav Gerstrøm

Gustav Gerstrøm købte Frederikshøj på tvangsauktion. Når man ser på de tinglæste dokumenter, så er det lidt mere kompliceret at købe en gård på tvangsauktion end i almindelig

handel. Der står en række kreditorer, som selvfølgelig vil søge at sikre sig sine midler. I skøde og panteprotokollen står der, som eksempel:

"Underskrevne Etatsraad J. Ankerstjerne af Randers, som ved den over Ejendommen "Frederikshøj" i Nørre Svenstrup By og Sogn den 26 Juni 1905 afholdt Tvangsauktion blev Højstbydende med 40.000 Kr. for hvilket Bud jeg under Auktionen forbeholdt mig Ret til Ejendomsudlæg som ufyldestgjort. Panthaver transporterer herved til Hr. Gustav Gerstrøm nævnte Ret til ved Fogden at blive udlagt som Ejendom bemeldte Gaard "Frederikshøj", skyldsæt saaledes Matr. N° 2a Hartkorn 8 Tønder 6 Skæpper 2 Fjerdingskar ½ album, Matr. N° 8a Hartkorn 3 Skæpper 2 Fjerdingskar 2½ album, med Bygninger og Tilbehør."

"For Overdragelsen er jeg fyldestgjort bl.a. ved at Gerstrøm overtager, tilsvarende og forrenter den paa Ejendommen hvilende Pantegæld til Kreditforeningen af jyske Landejendomsbesiddere med statutmæssige Forpligtelser oprindelig 43.400 Kr., hvilken Gjæld med paaløbne Renter under Tvangsauktionen blev opgjort til Rest 38.146 Kr. 54 Øre....."

Det viser sig ved ovennævnte, at det var Ankerstjerne, der var højstbydende og dermed blev ejer af gården; men jeg synes ikke at det tjener noget formål, at nævne ham i rækken af ejere, da han med det samme transporterede ejendomsretten videre til Gerstrøm. Efterfølgende udstedte Gerstrøm to obligationer til Ankerstjerne, som fik sikkerhed i gården.

Da Gerstrøm overtog Frederikshøj bosatte han sig på gården, hvilket ses af folketællingen fra 1906.

Ved folketællingen ses, at der foruden Gerstrøm og frue boede følgende: en Husjomfru som tillige var en slægtning, en bryggerspige, en landvæsenselev som også var en slægtning, en staldkarl, en tjenestedreng, en stuepige og 3 karle ved landbruget.

5 år senere ved folketællingen 1911, bor familien stadig på gården, Familien er nu blevet forøget med 3 børn, men der er stadig mange tjenestefolk på gården: en ung pige, en barnepige, en fodermester og hans kone og deres barn, en tjenestepige, og en forkarl, en anden

karl, en tredje karl og en fjerde karl. Der er tilsyneladende ingen tvivl om hierarkiet blandt karlene. - og endelig ved folketællingen i 1916 er der nu 5 børn i husstanden foruden Gerstrøm og kone. Af tjenestefolk er der følgende: en ung pige til husgerning, en malkepige, en stuepige, en staldkarl, en røgter og to tjenestekarle ved landbruget.

Til venstre: Et stemningsbillede fra høsten i 1915

I 1918 valgte Gerstrøm at sælge Frederikshøj. Han solgte den til A. Chr. Larsen og Svend Ovesen fra Nørretranders. Købesummen blev sat til 252.000 kr. I købet medfulgte bygninger, og disses mur- og nagelfaste ting, derunder kakkellovne, komfurer og indmurede kedler, den paa ejendommen værende avl og afgrøde af enhver art, saavel i hus som på

marken, alle besætningsdele, avlsbrugsmaskiner, avlsbrugsinventariet, beholdninger af foderstoffer og gødning, og i øvrigt alt til avlsbruget hørende, som nu findes paa Ejendommen.

Af det medfulgte fremhæves 3 karlekammersenge med sengeklæder, 1 Pigekammerseng med sengeklæder, samt, at vi nu igen får et indblik i besætningens størrelse: 14 heste, 62 kreaturer, 12 svin, og ejendommens fjerkræ.

I handlen fremhæves yderligere, at der haves en andel i en kartoffeloptager, *”og kun for saavidt denne andel angaar følger det nævnte redskab med i handlen.”* Den nye ejer skulle ikke tro, at det kun var hans kartoffeloptager.

I øvrigt medfulgte der også effekter, der viser, at vi nu er kommet længere frem i tiden: Foruden det til avlsbruget hørende medfølger endvidere i handlen: elektriske installationer og motorer, og alle elektriske pærer og lamper.

Ved en tidligere handel med Frederikshøj, medfulgte der også en andel af et mejeri. Ved denne handel er der flere andelsforpligtelser end tidligere: *”Køberne indtræder i Sælgerens Rettigheder og Forpligtelser i Forhold til Svenstrup Andelsmejeri, i Forhold til Aalborg Amts Andelssvineslagteri, i Forhold til Svenstrup Elektricitetsværk”*

Salget blev gennemført d. 1. oktober 1918, men overtagelsen skete først en måned senere, nemlig 1. november. Køberen sikrede sig at gården fortsatte i god drift, i den sidste måned, ved at indføre følgende passus i købekontrakten:

”Sælgeren passer Ejendommen og dens Besætning paa samme gode Maade, som han hidtil har gjort i Tidsrummet indtil 1 November d.A”.

Gerstrøm solgte, som nævnt, Frederikshøj pr. 1. oktober 1918, og vi ved at Spritfabrikkerne købte den d. 27. august 1921, men ikke desto mindre skete der meget i den mellemliggende periode. Efterfølgerne til Gerstrøm, A. Chr. Larsen og Svend Ovesen, beholdt gården til 29. marts 1919, hvor de solgte den Christian Peen, som må siges at sætte noget af en rekord. Han solgte nemlig gården igen d. 26. april 1919 til Esben Hansen.

Esben Hansen beholdt gården til han solgte den d. 26. marts 1921. På den måde får vi lejlighed til at se hvordan bemandingen så ud i Esben Hansen tid, nemlig ved folketællingen i 1921. Foruden Esben Hansen og hans kone og seks børn, var der to tjenestepiger og tre tjenestekarle.

D. 26. marts 1921 overdrog Esben Hansen gården til den næste ejer i rækken, Niels Frederiksen for kr. 171.000. – Allerede d. 27. august samme år, solgte Niels Frederiksen gården videre til De Danske Spritfabrikker, og samtidig blev han ansat som forvalter på gården.

De Danske Spritfabrikker

Den sidste ejer i denne fortælling er De Danske Spritfabrikker, som købte Frederikshøj i 1921. Med denne ejer, sker der et skifte i udnyttelsen af gården. Tidligere var den benyttet som enten et investeringsobjekt, eller som landbrugsvirksomhed. Nu kom der en ny dimension ind, nemlig som forsøgsgård for spritfabrikkerne. Hvad det dækker over, og den dermed forandrede fremtid og historie, vil jeg overlade til andre at beskrive.

Arbejdere i kartoffelmarken

Men hvordan kom De Danske Spritfabrikker i tanke om, at købe en gård i Svenstrup. Svaret findes i bestyrelsens protokoller, hvor vi kan læse om dels gårdens tilstand, men også om hvordan spritfabrikkerne fik de fornødne informationer.

D. 10 . juni 1921 var der bestyrelsesmøde i De danske spritfabrikkers bestyrelse, hvor der var to punkter til behandling. Første punkt var "Kartoffelsagen" og andet punkt "Eventuel" Under "Kartoffelsagen" ses følgende:

Ud over Frederikshøj, var der også andre gårde i betragtning; men om Frederikshøj står der:

"Den Gaard, vi hidtil nærmest har haft Opmærksomheden henvendt paa, er beliggende i Svenstrup, og den er paa 150 Tønder Land, men uden Besætning; Gaardens Navn er Frederikshøj. Igennem Ejeren af Nabogaarden, Gaardejer P. Winther, der anses for at være en meget paalidelig Mand, er det lykkedes at faa følgende Oplysninger:

"Frederikshøj" ejedes i Aarene 1913 og 1914 af en Proprietær Gerstrøm, hvem man i 1913 bød Kr. 105.000 for Gaarden. Hr. Gerstrøm raadførte sig med Hr. Winther, der meget fraraadede ham at sælge Gaarden til denne Pris, idet Gaarden paa det Tidspunkt efter Hr. Winthers Mening var mindst Kr. 150.000 værd. Besætningen, der da ikke var særlig stor og ikke særlig god, blev paa det Tidspunkt anslaaet til en Værdi af Kr. 11.000. – I et af Aarene 1915-16 (retteligst var det d. 1. oktober 1918) solgte Hr. Gerstrøm Gaarden for en Pris af Kr. 175.000. Hr. Winther ansaa denne Pris for at være lovlig lav paa det paagældende Tidspunkt, men tilraadede dog Salg under Hensyn til, at Gaardens daværende Ejer, Gerstrøm, ikke ansaas for at være nogen særlig god Landmand. Avlsbygningerne er gode, idet Gaarden for faa Aar siden er brændt; Hovedbygningen er gammel, men solid. Hr. Winther regner den til "Frederikshøj" hørende Jord for at være absolut den bedste der paa Egnen, naar kun den bliver godt drevet, og der skal være forskellige Liebhaveere til Gaarden, men Salg er hidtil ikke kommet i Stand paa Grund af Pengeknapheden. Gaarden er nu uden Besætning, og det regnes, at en god Besætning vil koste ca. Kr. 40.000."

Bestyrelsen regnede sig frem til at en realistisk pris for gården, incl. de 40.000 kr. til besætning, måtte være ca. 170.000 kr. – Men skulde det går galt kunne de blot sælge gården igen, hvilket også ses af bestyrelsens referat:

”I værst Fald skulde vi altsaa, hvis Gaarden maatte sælges om nogle Aar, saafremt hele Plannen slaar fejl, løbe en Risiko paa ca. Kr. 40.000. – Aangaende Gaardens Rentabilitet er det jo noget vanskeligt at skaffe paalidelige Oplysninger, idet Landmænd jo ikke gerne udtaler sig herom. Vi har spurgt Hr. Winther, og han mener, at en Gaard som den omtalte, hvis den drives rigtig, i hvert Fald maa kunne indbringe ca. Kr. 10.000 netto. Maaske kan dette Tal blive noget højere, men hvis Gaarden drives daarligt kan det selvfølgelig blive væsentlig lavere. Vi har spurgt Hr. Winther, hvad han vil anslaa Gaardens Værdi til at være, og han udtalte, at han altid vilde anse ”Frederikshøj” for at have en Værdi af Kr. 175.000, og at han ansaa en pris af Kr. 180.000 for Gaarden uden Besætning for at være meget billig.”

Formanden for bestyrelsen, grosserer Louis Meyer, foreslog derefter, at man gav direktør Olesen bemyndigelse til at købe ”Frederikshøj” bedst muligt, og hvis der måtte være mulighed for at finde en mindre Gaard, som kunde anvendes, burde en sådan måske foretrækkes. Prisen for ”Frederikshøj” burde ligge omkring den omtalte pris, men der måtte dog regnes med et udsving i prisen. – Forslaget blev vedtaget enstemmigt.

Frederikshøj ved en senere lejlighed.

Men som historien fortæller, så købte De Danske Spritfabrikker Frederikshøj, og beholdt den i mange år. Spritfabrikkerne købte gården for kr. 215.000 af Niels Frederiksen.

Afslutning

I starten af artiklen omtalte jeg de mange ejerskaber, der havde været igennem 94 år. Med spritfabrikkens køb at Frederikshøj, er det som om der faldt ro over den gamle gård. Siden 1921 og frem til skrivende stund, som er 98 år, har der kun været to ejere. Spritfabrikkerne, der som nævnt købte Frederikshøj i 1921, og den nuværende ejer Carl Bejlegaard Jensen, som købte Frederikshøj i 1992.

Kurt Dahl